

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. IX-884
21 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-5200, LIETUVOS
RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881 15, 16, 17, 21¹,
22 IR 74 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-5201 IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS
ĮSTATYMO NR. XI-1375 1, 2, 3, 5, 11, 13, 16, 18, 20, 20¹, 21, 22, 23, 26, 29, 49, 50, 55, 56, 57,
63 STRAIPSNIŲ IR DVYLIKTOJO SKIRSNIO PAVADINIMO PAKEITIMO,
ĮSTATYMO PAPILDYMO 15¹ STRAIPSNIU IR 54 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO
NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO
NR. XIIIIP-5202**

2021 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. sausio 11 d. sprendimo Nr. SV-S-26 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 9, 10 ir 11 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-5200, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 15, 16, 17, 21¹, 22 ir 74 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-5201 (toliau – EEĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 1, 2, 3, 5, 11, 13, 16, 18, 20, 20¹, 21, 22, 23, 26, 29, 49, 50, 55, 56, 57, 63 straipsnių ir dvyliktojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, Įstatymo papildymo 15¹ straipsniu ir 54 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektui Nr. XIIIIP-5202 (toliau – AIEĮ projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui juos tobulinti pagal šias pastabas ir pasiūlymus:

1. AIEĮ projekto 1 straipsnyje išdėstyto Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo (toliau – Įstatymas) 1 straipsnio 5 dalies 2 punkte nurodoma siekti padidinti elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių dalį, palyginti su šalies bendruoju galutiniu elektros energijos suvartojimu, iki 45 procentų. Atsižvelgiant į Europos Sąjungoje vykstančias diskusijas dėl ambicingesnio atsinaujinančių energijos išteklių dalies tikslo Europos Sąjungos lygiu, taip pat į Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa), 159.1 papunktį, kuriame nurodoma siekti ne mažiau kaip iki 50 procentų padidinti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių dalį iki 2030 m., AIEĮ projekte siūloma didinti Lietuvos ambiciją elektros energetikos sektoriuje ir numatyti, kad Lietuva sieks iki 50 procentų padidinti elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių dalį, palyginti su šalies bendruoju galutiniu elektros energijos suvartojimu.

2. AIEĮ projekto 11 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 18 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad už elektros energijos perdavimo tinklų plėtrą, kurią vykdant numatoma Lietuvos jūrinėje teritorijoje plėtojamas atsinaujinančius išteklius naudojančias elektrines (toliau – AI elektrinės) prijungti prie sausumos tinklų, būtų atsakingas perdavimo sistemos operatorius ir su tuo susijusios infrastruktūros plėtros sąnaudos būtų finansuojamos viešuosius interesus atitinkančių paslaugų

(toliau – VIAP) lėšomis. Siūloma patikslinti galiojančiame Įstatyme ir pakeisti AIEĮ projekte numatytą reguliavimą dėl šių priežasčių:

2.1. už sausumoje plėtojamų AI elektrinių prijungimą prie elektros tinklų yra atsakingi šias elektrines plėtojantys asmenys, todėl neturėtų būti taikomas iš esmės skirtingas Lietuvos jūrinėje teritorijoje plėtojamų AI elektrinių prijungimo prie elektros tinklų modelis, tokiu būdu diskriminuojant sausumoje AI elektrines plėtojančius asmenis;

2.2. kai Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti AI elektrinių prijungimo prie sausumos sąnaudas prisiima šių elektrinių plėtotojai, dalyvaudami konkurse dėl leidimų naudoti Lietuvos jūrinę teritoriją elektrinių plėtrai ir eksploatacijai bei dėl paramos, didėja konkurso dalyvių konkurencija, sudaromos sąlygos mažinti VIAP lėšų poreikį ir įtaką elektros energijos kainai galutiniams elektros energijos vartotojams; tokiu atveju Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti AI elektrinių paramos sąnaudos būtų išdėstytos tolygiai per AIEĮ projekte numatytą 15 metų skatinimo laikotarpį;

2.3. perdavimo sistemos operatorius šiuo metu vykdo sinchronizacijos projektą ir galimai negalės kokybiškai ir laiku parengti reikalingos infrastruktūros Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomoms plėtoti AI elektrinėms prijungti, bet, tikėtina, kad konkursų dalyviai turės daugiau patirties vystant tokią infrastruktūrą, užtikrins jūrinėje teritorijoje plėtojamų AI elektrinių ir jų jungties su sausumos elektros energijos perdavimo tinklais statybos sinergiją bei bus suinteresuoti šių projektų įgyvendinimo sparta.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina tikslinti AIEĮ projekto 11 straipsnyje išdėstytą Įstatymo 18 straipsnio 1 dalį ir numatyti, kad, sudarius AI elektrinės prijungimo prie elektros tinklų paslaugos sutartį, elektros tinklų operatorius nedelsdamas, atsižvelgdamas į esamą elektros tinklų techninę būklę, imasi visų pagrįstai reikalingų priemonių elektros tinklų operatoriaus sausumoje valdomiems tinklams išplėsti. Taip pat siūlytina papildyti AIEĮ projekto 11 straipsnyje išdėstytą Įstatymo 18 straipsnį nauja 3 dalimi ir numatyti, kad Lietuvos jūrinėje teritorijoje vystomų AI elektrinių plėtotojai įrengia, eksploatuoja ir nuosavybės teise valdo infrastruktūrą, reikalingą AI elektrinių prijungimui prie elektros perdavimo tinklų nuo šių elektrinių iki elektros tinklų operatoriaus nurodyto prijungimo taško ir atsakomybės ribų transformatorių pastotėje sausumoje, ir padengia sausumos transformatorių pastotės plėtros, reikalingos šioms elektrinėms prijungti, sąnaudas. Įvertinant tai, kad AI elektrinių plėtotojas projektuos, ties ir naudos šių elektrinių jungtį su sausumos tinklais, siūlytina atsisakyti keičiamo Įstatymo 18 straipsnio 5–7 dalių. Siekiant aiškumo dėl prijungimo taško parinkimo galimybių, siūlytina papildyti AIEĮ projektą nauju straipsniu ir pakeisti Įstatymo 14 straipsnio 5 dalį – nustatyti, kad, Lietuvos jūrinėje teritorijoje statydami AI elektrines, jų plėtotojai negali rinktis kito elektrinės prijungimo taško, nei nurodo elektros tinklų operatorius. Taip pat, siekiant palengvinti ir spartinti AI elektrinių Lietuvos jūrinėje teritorijoje prijungimą prie sausumos elektros perdavimo tinklų, sumažinti galimą riziką dėl konkurso laimėtojo derybų su žemės savininkais, per kurių sklypus sausumoje bus tiesiama AI elektrinių jungtis iki sausumos transformatorių pastotės, sumažinti teisminių ginčų galimybes, siūlytina papildyti EEĮ projektą nauju straipsniu ir pakeisti Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (toliau – EEĮ) 75 straipsnio 4 dalį – numatyti, kad konkurso laimėtojai turi teisę projektuoti, tiesti, prižiūrėti bei naudoti Lietuvos jūrinėje teritorijoje plėtojamų AI elektrinių prijungimui reikalingus elektros tinklus žemės sklypuose, kuriuose tinklų operatorių naudai įstatymu ir (arba) administraciniu aktu nustatytas servitutas, įgyvendindami visus tinklų operatoriaus nustatytus reikalavimus tokių elektros tinklų tiesimui bei atstumams tarp elektros tinklų. Elektros tinklų, jungiančių AI elektrines su sausumos elektros tinklais, techninės priežiūros, remonto, rekonstravimo ir modernizavimo tvarką konkurso laimėtojas ir tinklų operatoriai nustato tarpusavio susitarimu. Įtvirtinus konkurso laimėtojo atsakomybę už Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti AI elektrinių prijungimą prie perdavimo sistemos operatoriaus nurodyto elektros energijos perdavimo tinklų taško sausumoje, tikslintinos AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 1 dalies nuostatos ir numatoma, kad

Vyriausybės įgaliota institucija atlieka jūrinės teritorijos tyrimus ir kitus veiksmus, kurie reikalingi Vyriausybės nutarimui dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalių, kuriose tikslinga organizuoti konkursą (konkursus) atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, ir dėl šių elektrinių įrengtųjų galių nustatymo (toliau – Vyriausybės nutarimas dėl elektrinių plėtros jūrinėje teritorijoje) priimti ir (ar) įgyvendinti, o būtent organizuoja teritorijos, skirtos atsinaujinančių išteklių plėtojimui jūrinėje teritorijoje, specialiojo plano parengimą ir jo strateginį pasekmių aplinkai vertinimą (toliau – SPAV), AI elektrinių, numatytų Vyriausybės nutarime dėl elektrinių plėtros jūrinėje teritorijoje, poveikio aplinkai vertinimą ir visuomenės sveikatai vertinimą, organizuoja kitų veiksmų, būtinų elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių leistinumui ir galimybėms įvertinti atlikimą, atsisakant prisijungimo prie elektros tinklų, balansavimo galimybių bei jų sąnaudų vertinimo. Taip pat atsisakytina AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 2 dalies ir tikslintina AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyta Įstatymo 22 straipsnio 3 dalis, numatant, kad Vyriausybės įgaliota institucija organizuoja AI elektrinių, numatytų Vyriausybės nutarime dėl elektrinių plėtros jūrinėje teritorijoje, prijungimo prie sausumos perdavimo tinklų specialiojo teritorijų planavimo dokumento rengimą ir jo strateginio pasekmių aplinkai vertinimą, t. y. atsisakoma AIEĮ projekto 22 straipsnio 3 dalies nuostatų, taikytinų perdavimo sistemos operatoriui, ir įtvirtinama, kad visi Įstatymo 22 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyti tyrimai ir veiksmai gali būti finansuojami Vyriausybės įgaliotai institucijai skirtais valstybės biudžeto asignavimais ir (ar) lėšomis, gautomis iš kitų finansavimo šaltinių. Taip pat tikslintinas AIEĮ projekto 11 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 19 dalies 4 punktas ir numatoma, kad asmuo, siekiantis dalyvauti konkurse dėl leidimų naudoti Lietuvos jūrinę teritoriją, įsipareigoja prisiimti atsakomybę už prisijungimą prie elektros perdavimo tinklų sausumos teritorijoje ir balansavimo sąnaudas padengti savo lėšomis. Siekiant suteikti galimybę potencialiems konkursų dalyviams prieš konkursą susipažinti su reikalavimais, susijusiais su numatomų plėtoti Lietuvos jūrinėje teritorijoje elektrinių prijungimu prie elektros tinklų, siūlytina AIEĮ projekto 27 straipsnio 10 dalyje numatyti, kad perdavimo sistemos operatorius 2023 m. kovo 1 d. savo interneto svetainėje paskelbia išankstines elektrinės prijungimo prie energetikos tinklų sąlygas, kuriose būtų nustatomi privalomieji energetikos tinklų tiesimo, pertvarkymo ir (ar) plėtros reikalavimai, prijungiant elektrinę prie energetikos tinklų operatoriaus valdomų tinklų ar teikiant kitas teisės aktuose nustatytas paslaugas.

3. AIEĮ projekto 13 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 20¹ straipsnio 1 dalyje siūloma neriboti iš atsinaujinančių išteklių elektros energiją gaminančių vartotojų (toliau – gaminantys vartotojai), elektros energiją gaminančių geografiškai nutolusioje nuo vartojimo vietos elektrinėje, įrengtosios galios vartotojo objektui suteiktos leistinosios naudoti galios dydžiu. Siekiant užtikrinti, kad būtų pasiektas Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje numatytas strateginis tikslas – turėti 30 procentų gaminančių vartotojų, palyginti su visu elektros energijos vartotojų skaičiumi, 2030 metais, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos 159.2 papunktyje numatytas tikslas, kad iki 2030 m. kas trečias namų ūkis savo reikmėms Lietuvoje gamintųsi ir akumuliuotų elektrą, taip prisidėdami prie nacionalinių žaliosios energetikos tikslų, ir atsižvelgiant į planuojamą finansavimą Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis, taip pat įvertinant tai, kad, 2021 m. balandžio 9 d. AB „Energos skirstymo operatorius“ pateiktais duomenimis, buitinių gaminančių vartotojų suminė įrengtoji galia siekia 70,4 MW, nebutinių – 20,3 MW, ir tai, kad gaminančių vartotojų plėtra gali vykti be paramos arba gali būti remiama iš kitų paramos šaltinių (pvz., Klimato kaitos programos lėšomis), tikslinga padidinti Įstatymo 20¹ straipsnio 10 dalyje numatytą gaminančių vartotojų ir asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, AI elektrinių įrengtąją suminę galią iki 1 GW ir nediferencijuoti šios galios buitiniams ir nebutiniams vartotojams.

4. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnyje nustatoma, kad konkursus dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės

ekonominės zonos Baltijos jūroje naudojimo AI elektrinių plėtrai ir eksploatacijai organizuos Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau – Taryba), o leidimus naudoti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalis AI elektrinių plėtrai ir eksploatacijai išduos, sustabdys ir panaikins jų galiojimą Vyriausybės įgaliota institucija. Siekiant aiškumo dėl nurodytus konkursus organizuojančios institucijos ir, atlikus konkurso procedūras, dėl konkurso laimėtojų leidimus išduodančios institucijos, taip pat atsižvelgiant į tai, kad leidimus veiklai elektros energetikos sektoriuje išduoda, sustabdo jų galiojimą, panaikina galiojimo sustabdymą, panaikina leidimų galiojimą, keičia, tikslina ir leidimais reguliuojamą veiklą prižiūri Taryba, siūlytina nustatyti, kad AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnyje numatytus konkursus organizuoja ir konkursų laimėtojams leidimus išduoda, sustabdo jų galiojimą, panaikina galiojimo sustabdymą, panaikina leidimų galiojimą ir leidimais reguliuojamą veiklą prižiūri Taryba.

5. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto AIE įstatymo 22 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad leidimas naudoti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalį (dalis) AI elektrinių plėtrai ir eksploatacijai (toliau – leidimas plėtrai ir eksploatacijai) išduodamas 41 metams be pratęsimo galimybės. Atsižvelgiant į tai, kad praktikoje gali susiklostyti situacijų, kai leidimą turintis asmuo negalės dėl ne nuo jo priklausančių aplinkybių, o būtent valstybės veiksmų, trečiųjų asmenų veiklos, nenugalimos jėgos aplinkybių, įvykdyti įstatyme įtvirtintų įpareigojimų, ir siekiant nustatyti proporcingą reguliavimą, siūlytina patikslinti AIE įstatymo 22 straipsnio 4 dalį ir numatyti, kad Taryba pratęsia leidimo galiojimo terminą neribotą kartų skaičių tokiam laikotarpiui, kurį tęsėsi valstybės, trečiųjų asmenų veiksmų ar nenugalimos jėgos aplinkybės, jeigu leidimo plėtrai ir eksploatacijai turėtojas, kreipdamasis dėl leidimo galiojimo termino pratęsimo, pateikia įrodymus, kad Įstatymo 22 straipsnio 21 dalies 1 ir 2 punktuose numatytas sąlygas įvykdyti vėluojama, ar leidimo pratęsimo atveju atlikti suplanuotus darbus vėluojama dėl valstybės, trečiųjų asmenų veiksmų ar nenugalimos jėgos aplinkybių.

6. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 11 dalyje įtvirtinti sandorio kainos nustatymo principai. Šiuo metu AIEĮ projekte siūloma įtvirtinti, kad į Tarybos nustatomą didžiausią galimą sandorio kainą atsižvelgiama konkurso laimėtojų Vyriausybės nustatyta tvarka išmokant VIAP lėšas. Atkreiptinas dėmesys, kad dalyvaudamas konkurse dalyvis turi siūlyti savo kainą, kuri gali būti mažesnė (bet ne didesnė), nei Tarybos nustatyta didžiausia galima sandorio kaina. Todėl, palikus siūlomą nuostatą, dalyvio siūloma sandorio kaina nebektų reikšmės. Atsižvelgiant į tai, siūloma atsisakyti nuostatos, kad konkurso laimėtojų 15 metų laikotarpiu išmokant VIAP lėšas būtų atsižvelgiama į Tarybos nustatomą didžiausią galimą sandorio kainą.

7. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 22 dalyje numatyta, kad leidimo plėtrai ir eksploatacijai turėtojų suteikiamas ne ilgesnis kaip 90 kalendorinių dienų laikotarpis Įstatymo 21 dalyje numatytoms sąlygoms, t. y. gauti statybą leidžiantį dokumentą per 3 metus nuo leidimo plėtrai ir eksploatacijai gavimo, pažeidimui pašalinti, jeigu tai reikalinga dėl objektyvių nuo leidimo turėtojo nepriklausančių priežasčių. Siekiant aiškumo dėl priežasčių, dėl kurių gali būti nustatytas ilgesnis laikotarpis pažeidimams pašalinti, siūlytina patikslinti AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 22 dalį ir nustatyti, kad prie objektyvių priežasčių, dėl kurių pažeidimams pašalinti reikalingas ilgesnis laikotarpis, priskiriami valstybės, trečiųjų asmenų veiksmai ir nenugalimos jėgos aplinkybės, taip pat įvertinant tai, kad iš anksto nėra žinomas šių aplinkybių galiojimo laikas, siūlytina nenustatyti termino pažeidimams pašalinti tuo atveju, kad pažeidimus lemia valstybės, trečiųjų asmenų veiksmai ir nenugalimos jėgos aplinkybės. Taip pat atsižvelgiant į tai, kad leidimo turėtojas dėl ne nuo jo priklausančių priežasčių gali laiku negauti tiek statybą leidžiančio dokumento, tiek ir leidimo gaminti elektros energiją, siūlytina papildyti AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 22 dalį ir numatyti, kad pažeidimams pašalinti gali būti nustatomas ilgesnis laikotarpis, jeigu leidimo

turėtojas Įstatymo 22 straipsnio 21 dalyje nustatytais terminais negauna ne tik statybą leidžiančio dokumento, bet ir leidimo gaminti elektros energiją.

8. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 10 dalyje siūloma įtvirtinti, kad konkurse dalyvauti galėtų ir kitos valstybės narės fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys ir (ar) kitos organizacijos ar jų padaliniai, kai su Lietuvos Respublika yra sudarytas susitarimas ir kai tenkinamos Įstatymo 63¹ straipsnyje nurodytos sąlygos. Įstatymo 63¹ straipsnis reglamentuoja susitarimo tarp Lietuvos ir kitos valstybės narės sudarymą siekiant dalyvauti skatinimo kvotų paskirstymo aukcione, kai elektrinė statoma toje valstybėje narėje. Taip pat apibrėžiama, kad toks dalyvavimas galimas tik turint tiesiogines elektros energijos jungtis su Lietuvos Respublika. Siekiant sudaryti sąlygas konkursuose dalyvauti ir kitų valstybių narių fiziniams ir (ar) juridiniams asmenims ir (ar) kitoms organizacijoms ar jų padaliniams, siūlytina atsisakyti nuorodos į Įstatymo 63¹ straipsnį ir užtikrinti galimybę dalyvauti kitų valstybių narių fiziniams ir (ar) juridiniams asmenims ir (ar) kitoms organizacijoms ar jų padaliniams.

Taip pat, siekiant sudaryti didesnę konkurenciją ir konkurse suteikti teisę dalyvauti Lietuvos Respublikos fiziniams ir (ar) juridiniams asmenims ir (ar) kitoms organizacijoms ar jų padaliniams kartu su kitų valstybių narių fiziniams ir (ar) juridiniams asmenimis ir (ar) kitomis organizacijomis ar jų padaliniams, siūlytina numatyti, kad dalyvavimas galimas ir sudarius jungtinės veiklos sutartis, Konkursų organizavimo ir leidimų išdavimo tvarkos apraše nustatant sąlygas, kurias turėtų atitikti tokios sutarties šalys.

9. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 10 dalies 12 punkte yra įtvirtintas reikalavimas juridinio asmens vadovui neturėti teistumo. Atkreiptinas dėmesys, kad konkurse suteikiama teisė dalyvauti ir fiziniam asmeniui, kuriam šiuo metu reikalavimas dėl teistumo nėra taikomas. Siekiant suvienodinti sąlygas visiems konkurso dalyviams, siūlytina numatyti, kad ir fizinis asmuo turi atitikti sąlygą neturėti teistumo.

10. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 10 dalies 13 punkte nurodoma, kad asmuo, siekiantis dalyvauti konkurse, neturi būti gavęs paramos, kuri Europos Komisijos yra pripažinta kaip neteisėta ir nesuderinta su vidaus rinka. Šios nuostatos įtvirtinimas neleistų konkurse dalyvauti asmenims, kurie tokią paramą yra gavę, tačiau ją yra grąžinę arba suderinę paramos grąžinimo grafiką. Atitinkamai siūlytina nustatyti, kad asmuo, siekiantis dalyvauti konkurse, nebūtų gavęs paramos, kurią Europos Komisija yra pripažinusi kaip neteisėtą ir nesuderintą su vidaus rinka, išskyrus atvejus, kai asmuo, gavęs tokią paramą, ją jau yra grąžinęs arba yra suderinęs tokios paramos grąžinimo grafiką.

11. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 11 dalies 3 punkte nurodoma, kad Taryba, nustatydamą didžiausią galimą sandorio kainą, be kita ko, įvertina vidutines santykinės investicijas į elektrinių įrengimą. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo Vyriausybės nutarimu siūloma nustatyti, kad už Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomos AI elektrinės prijungimą prie elektros tinklų sausumoje būtų atsakingas jos plėtotojas. Tai lems papildomas plėtotėjo sąnaudas. Atitinkamai, siekiant nustatyti plėtotojams patrauklią didžiausią galimą sandorio kainą, dėl kurios jie konkuruotų, į didžiausios sandorio kainos skaičiavimą būtina įtraukti ir plėtotėjo sąnaudas, patirtas prijungiant AI elektrinę.

12. AIEĮ projekto 15 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 22 straipsnio 14 dalyje siūloma nustatyti pripažinimo konkurso laimėtoju sąlygas – numatyti, kad tuo atveju, kai konkurso dalyviai pasiūlo vienodą sandorio kainą, laimėtoju pripažįstamas asmuo, pasiūlęs statyti didesnės galios elektrinę. Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktais nustatytas maksimalus elektrinės dydis, tikėtina, kad dalis asmenų, dalyvaujančių konkurse, siūlys pastatyti būtent tokios galios elektrinę. Siekiant objektyviai atrinkti konkurso laimėtoją, siūlytina numatyti, kad tuo atveju, kai konkurso dalyviai pasiūlo vienodą sandorio kainą ir siūlomos statyti elektrinės įrengtąją galią, laimėtoju pripažįstamas tas asmuo, kuris įsipareigoja greičiausiai pastatyti elektrinę ir užtikrina, kad šis terminas būtų ne ilgesnis negu 6 metai nuo leidimo plėtrai ir eksploatacijai išdavimo dienos. Taip pat nustatant sąlygas, kad tuo atveju, jeigu vėluojama vykdyti konkurso metu prisiimtus

įsipareigojimus, t. y. laiku pastatyti elektrinę, atitinkama dalimi būtų pasinaudojama gamintojo pateiktu prievolių įvykdymo užtikrinimu, išskyrus atvejus, kai toks vėlavimas vyksta ne nuo AI elektrinių plėtotojo priklausančių aplinkybių (dėl valstybės ar trečiųjų asmenų veiksmų, nenugalimos jėgos aplinkybių), kurių AI elektrinių plėtotojas negalėjo kontroliuoti. Šiame kontekste turėtų būti peržiūrimos ir prireikus koreguojamos ir EEĮ projekto nuostatos, susijusios su prievolių įvykdymo užtikrinimo panaudojimu ir grąžinimu. Galiausiai, sutapus visiems minimiems kriterijams, laimėtoju siūloma paskirti tą asmenį, kuris pirmasis užsiregistravo dalyvauti konkurse.

Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktu, energetikos sektorius priskiriamas strategiškai svarbiu objektu nacionaliniam saugumui užtikrinti, ir į tai, kad AI elektrinės jūroje pirmuoju plėtros etapu galėtų pagaminti iki 3 TWh elektros energijos, siūloma nustatyti, kad konkurso laimėtoju pripažįstamas tik tas asmuo, kuris nekelia rizikos ar grėsmės nacionalinio saugumo interesams. Atitinkamai siūloma papildyti Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymą ir jo priedus ir nurodyti, kad elektrinės ir jų priklausiniai, eksploatuojami Lietuvos Respublikos teritorinėje jūroje ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinėje ekonominėje zonoje Baltijos jūroje, priskiriami nacionaliniam saugumui užtikrinti strateginę reikšmę turinčiai infrastruktūrai.

13. AIEĮ projekto 25 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti įpareigojimą savivaldybėms su Vyriausybės įgaliota institucija derinti tik savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų projektuose nustatytus tikslus ir priemones. Toks konkrečių nuostatų derinimas neleidžia matyti viso konteksto ir įvertinti pasirinktų tikslų ir priemonių tikslingumo, kurie svarbūs įgyvendinant atsinaujinančių energijos išteklių plėtros kryptis. Atsižvelgiant į tai, siūlytina palikti reikalavimą savivaldybėms su Vyriausybės įgaliota institucija derinti savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus visa apimtimi.

14. AIEĮ projekto 25 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 57 straipsnio 4 dalyje siūloma nustatyti, kad savivaldybės kiekvienais metais Vyriausybės įgalios institucijos nustatyta tvarka parengtų ir savo interneto svetainėje viešai skelbtų atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimo rezultatus. Atsižvelgiant į tai, kad savivaldybėms reikia iš skirtingų institucijų surinkti ir apdoroti skirtingą informaciją ir duomenis atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimo rezultatams įvertinti, siūlytina rezultatus parengti ir skelbti ne kiekvienais metais, o kas dvejus metus, taip mažinant administracinę naštą savivaldybėms. Atitinkamai siūlytina tobulinti AIEĮ projekto 25 straipsnyje išdėstyto Įstatymo 57 straipsnio 5 dalį – tikslinti ir tarpinių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo planinių rodiklių vertinimo ir planų atnaujinimo laikotarpį – kas ketverius metus.

15. EEĮ projekto 2 straipsnio 19 dalyje ir 3 straipsnio 2 dalyje siūlytina nustatyti ilgesnį leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus išdavimo terminą, kai leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus išduodamas skatinimo kvotų paskirstymo aukciono laimėtojui, kuris iki prašymo išduoti leidimą pateikimo dienos nėra atlikęs poveikio aplinkai vertinimo. Atkreiptinas dėmesys, kad, atsižvelgiant į Tarybos 2021 m. vasario 23 d. raštu Nr. R2-(E)-1452 pateiktus ir viešai skelbiamus duomenis¹, pagamintas ir iki 2025 m. planuojamas pagaminti metinis elektros energijos kiekis sudaro 5,184 TWh. Pagal Įstatymo 13 straipsnio 4 dalies nuostatas, kai elektrinių metinis elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos kiekis, apskaičiuojamas šio straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka, pasiekia šio straipsnio 3 dalyje nurodytą gamybos kiekį, t. y. 5 TWh, pradėtas aukcionas užbaigiamas, o naujas aukcionas tvarkaraštyje nurodytais terminais neorganizuojamas. Šiuo metu Lietuvos Respublikos energetikos

¹ <https://www.vert.lt/Puslapiai/bendra/aukcionai-2019.aspx>

ministerija, vadovaudamasi Įstatymo 20 straipsnio 22 dalimi, atlieka technologinį, ekonominį ir socialinį atsinaujinančių energijos išteklių technologijų plėtros ir paramos schemos vertinimą ir, atsižvelgdama į Nacionaliniame pažangos plane nustatytus energetikos politikos strateginius tikslus ir (arba) pažangos uždavinius bei Tarybos apskaičiuotą elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos kiekį, parengs ir teiks Vyriausybei tvirtinti pakeistą tvarkaraštį arba argumentuotą pagrindimą, kodėl tolesnė atsinaujinančių energijos išteklių plėtra neturėtų būti skatinama.

Atsižvelgiant į tai, kad išnaudojus Įstatyme nustatytą 5 TWh kvotą skatinimo kvotų paskirstymo aukcionai nebus organizuojami, o sprendimas dėl atsinaujinančių išteklių energetikos plėtros organizuojant skatinimo kvotų paskirstymo aukcionus bus priimtas tik Energetikos ministerijai atlikus minėtą vertinimą, siūlytina atsisakyti nuostatų, susijusių su leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus išdavimo terminu, kai leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus išduodamas skatinimo kvotų paskirstymo aukciono laimėtojui.

16. EEĮ projekto 1 straipsnyje išdėstyto EE įstatymo 15 straipsnio 14 dalyje yra numatytas licencijų keitimas ir tikslinimas. EEĮ projekto 2 straipsnyje išdėstyto EEĮ 16 straipsnyje nurodomi leidimų tikslinimo atvejai, tačiau EEĮ projekto 3 straipsnyje išdėstyto EEĮ 17 straipsnyje licencijų ar leidimų tikslinimas nenumatytas. Atsižvelgiant į tai, siūlytina patikslinti EEĮ projekto 3 straipsnyje išdėstyto EEĮ 17 straipsnio 2 ir 4 dalis ir numatyti, kad šiose dalyse nurodyti leidimų išdavimo, keitimo terminai bei tvarka taikytini ir tikslinant licencijas ar leidimus.

17. EEĮ projekto 2 straipsnyje išdėstyto EEĮ 16 straipsnio naujoje 4² dalyje nurodoma, kad leidimai gaminti elektros energiją elektrinėse, įrengtose Lietuvos jūrinėje teritorijoje, išduodami Įstatymo 22 straipsnyje nustatyta tvarka išduoto ir galiojančio leidimo plėtrai ir eksploatacijai pagrindu ir galioja tol, kol galioja leidimas plėtrai ir eksploatacijai. Siekiant aiškumo, siūlytina patikslinti EEĮ projekto 2 straipsnio 5 dalį ir joje numatyti, kad leidimai gaminti elektros energiją elektrinėse, įrengtose Lietuvos jūrinėje teritorijoje, išduodami asmenimis, turintiems Įstatymo 22 straipsnyje nustatyta tvarka išduotą ir galiojantį leidimą plėtrai ir eksploatacijai ir atitinkantiems EEĮ 16 straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus, ir galioja tol, kol galioja leidimas plėtrai ir eksploatacijai.

18. EEĮ projekto 2 straipsnyje išdėstyto EE įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 8 punkte numatoma įtvirtinti papildomą veiklą elektros energetikos sektoriuje, kuriai reikalingas leidimas – elektrinės ar elektros energijos gamybos įrenginio modernizavimas. Siekiant aiškumo dėl leidimo modernizuoti elektrinę ar elektros įrenginį ir leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus turinio, siūlytina EEĮ projekte patikslinti leidimo modernizuoti elektrinę ar elektros įrenginį leidimo pavadinimą atsižvelgiant į AIEĮ projekto 2 straipsnyje apibrėžiamą sąvoką „iš atsinaujinančių išteklių elektros energiją gaminančios elektrinės ar įrenginio modernizavimas“.

19. EEĮ projekto 2 straipsnio 8 dalyje išdėstyto EEĮ 16 straipsnio 9 dalies 7 punkte nustatoma, kad leidimas gaminti elektros energiją išduodamas „atsižvelgiant į turimo leidimo modernizuoti elektrinę ar elektros energijos gamybos įrenginį duomenis, jeigu leidimo turėtojas įvykdė šios dalies 1–5 punktuose nurodytus reikalavimus. Vertinant leidimo turėtojo atitiktį šios dalies 1–5 punktuose nurodytiems reikalavimams, atsižvelgiama į elektrinėje ar elektros energijos gamybos įrenginyje naudojamų atsinaujinančių išteklių rūšį ir leidimo turėtojo statusą“. Atsižvelgiant į tai, kad nėra aišku, koku būdu išvardytos aplinkybės turėtų įtakos išduodant leidimą ar jo neišduodant, kaip į tokias aplinkybes turėtų būti atsižvelgiama, kaip viena ar kita elektros energijos gamybos įrenginyje naudojamų atsinaujinančių išteklių rūšis galėtų turėti įtakos išduodant leidimą ar jo neišduodant, siūlytina atsisakyti EEĮ projekto 2 straipsnio 8 dalyje numatytų vertinamojo pobūdžio kriterijų.

20. EEĮ projekto 2 straipsnyje išdėstyto EEĮ 16 straipsnio 9 dalies 7 punkte nustatoma viena iš leidimo gaminti elektros energiją išdavimo sąlygų. Siekiant aiškumo dėl to, kokiais atvejais leidimas gaminti elektros energiją būtų išduodamas, kai elektrinė yra modernizuojama, siūlytina patikslinti EEĮ projekto 2 straipsnio 8 dalį ir numatyti, kad tuo atveju, kai elektrinė yra

modernizuota, leidimas gaminti elektros energiją išduodamas asmeniui, kuris turi leidimą modernizuoti AI elektrinę ar elektros energijos gamybos įrenginį ir įvykdė EEĮ 16 straipsnio 9 dalies 1–5 punktuose nurodytus reikalavimus.

21. EEĮ projekto 2 straipsnyje išdėstyto EEĮ 16 straipsnio naujoje 15¹ dalyje nustatoma, kad leidimui modernizuoti elektrinę ar elektros energijos gamybos įrenginį gauti asmuo pateikia atitiktą šio straipsnio 15 dalies 1–3 ir 5–9 punktuose nustatytoms sąlygoms patvirtinančius dokumentus ir statybą leidžiantį dokumentą, išskyrus teisės aktų nustatytus atvejus, kai statybą leidžiantis dokumentas neprivalomas. Atsižvelgiant į tai, kad kitų EEĮ 16 straipsnio 1 dalyje nurodytų leidimų veiklai elektros energetikos sektoriuje išdavimo reikalavimai yra aiškiai nustatyti, siūlytina patikslinti EEĮ projekto 2 straipsnio 12 dalį ir numatyti, kad leidimas modernizuoti elektrinę ar elektros energijos gamybos įrenginį išduodamas asmeniui, kuris atitinka šio straipsnio 15 dalies 1–3 ir 5–9 punktuose nustatytus reikalavimus.

22. EEĮ projekto 6 straipsnyje siūloma nustatyti, kad vartotojai, elektros energiją perkantys tiesiogiai iš atsinaujinančių išteklių energijos gamintojų, negavusių valstybės paramos, pagal atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis, būtų atleisti nuo VIAP mokesčio. Šis pasiūlymas sukurtų patrauklią investicinę aplinką potencialiems investuotojams. Vertintina, kad šios nuostatos įteisinimas galėtų padidinti elektros energijos tarifą vartotojams, elektros energiją perkantiems, pavyzdžiui, iš nepriklausomų elektros energijos tiekėjų. Finansinė našta dar labiau padidėtų, jeigu, atlikus Įstatymo 20 straipsnio 22 dalyje nurodytą technologinį, ekonominį ir socialinį atsinaujinančių energijos išteklių technologijų plėtros ir paramos schemos vertinimą, būtų nuspręsta organizuoti skatinimo kvotų paskirstymo aukcionus, laimėtojus finansuojant VIAP lėšomis. Siekiant nedidinti elektros energijos kainos vartotojams, siūlytina EEĮ projekto 5 straipsnyje siūlomos nuostatos atsisakyti ir vertinti jos poreikį tik atlikus technologinį, ekonominį ir socialinį atsinaujinančių energijos išteklių technologijų plėtros ir paramos schemos vertinimą.

23. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymų projektais įgyvendinama 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, kuri į nacionalinę teisę turi būti perkelta ne vėliau kaip iki 2021 m. birželio 30 d., į tai, kad kai kurios savivaldybės jau pradėjo rengti savo savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus bei skyrė tam finansinius ir žmogiškuosius išteklius, ir tai, kad Įstatymų projektuose siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms įgyvendinti būtina parengti įgyvendinamuosius teisės aktus, siūloma nustatyti, kad:

23.1. Direktyvą (ES) 2018/2001 įgyvendinančios AIEĮ projekto nuostatos, nuostatos, susijusios su gaminančių vartotojų suminės įrengtosios galios reguliavimu, ir nuostatos, susijusios su savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų rengimu, įsigalioja priėmus AIEĮ projektą;

23.2. nuostatos, susijusios su AI elektrinių numatomų plėtoti Lietuvos jūrinėje teritorijoje paramos schema, įsigalioja 2021 m. gruodžio 31 d., kai Europos Komisijos pritarimas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 3 dalies nuostatas gaunamas iki 2021 m. gruodžio 31 d. ar praėjus 2 mėnesiams po Europos Komisijos pritarimo, kai Europos Komisijos pritarimas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 3 dalies nuostatas gaunamas po 2021 m. gruodžio 31 d.;

23.3. Taryba didžiausios galimos sandorio kainos nustatymo metodiką patvirtina iki 2022 m. birželio 1 d.;

23.4. kitų Įstatymų projektų nuostatų įsigaliojimo data – 2021 m. gruodžio 31 d.

Energetikos ministras